

Socialdemokraternas partiprogram

Utkast inför kongressen 2025

Utkastet till nytt partiprogram remitteras till arbetarekommunerna, partidistrikten och sidoorganisationerna med remiss tid fram till söndagen den 2 mars 2025.

Efter remissomgången kommer programkommissionen ta fram ett slutligt förslag till nytt program. Det blir sedan vid partikongressen i Göteborg den 28 maj-1 juni 2025 som det nya partiprogrammet kommer att antas.

Ledamöter i programkommissionen:

Magdalena Andersson, ordförande

Niklas Karlsson, ledamot

Lawen Redar, ledamot

Ardalan Shekarabi, ledamot

Emma Vigren, ledamot

Elof Hansjons, ersättare

Blerta Hoti, ersättare

Magnus Johansson, ersättare

Aylin Nouri, ersättare

Daniel Olsson, ersättare

Hans Dahlgren är huvudsekreterare

Innehållsförteckning

Allmänna grundsatser

Vad socialdemokratin vill	4
Frihet genom jämlighet och rättvisa	5
Demokrati	6
Solidaritet	7
Arbetets värde	7
Kapitalism och marknadsekonomi	8
En bättre värld är möjlig	9

Vår samhällsanalys

Ett samhälle i förändring	10
Demokratin utmanas	11
Samhällsgemenskapen har urholkats	12
Marknadsmislyckanden förvärrar samhällsproblemen	14
Arbetslivet förändras i snabb takt	15
Klimatförändringarna kräver omställning	16
Grov brottslighet hotar tilliten	17
Säkerhetspolitiska spänningar	18
En ljusare framtid	19

Vår politik

Demokrati	20
Kultur	21
Rättvis fördelning	22
Arbete	22
Tillväxt och samhällsbygge	23
Demokratisk kontroll i stället för marknadsmislyckanden	24
Klimat och miljö	24
Vård och omsorg	25
Utbildning	26
Migration och integration	26
Kriminalitet	27
Politik för hela landet	27
Europeiskt och nordiskt samarbete	28
Säkerhetspolitik och utrikespolitik	29

Allmänna grundsatser

Vad socialdemokratin vill

Socialdemokratin vill forma ett jämlikt samhälle grundat på alla mänskors lika värde och lika rätt. Den vill låta demokratins ideal sätta sin prägel på hela samhällsordningen och på mänskors inbördes förhållanden, så att var och en ges möjlighet till ett rikt, tryggt och meningsfullt liv.

Målet för den demokratiska socialismen är ett solidariskt samhälle där alla mänskor är delaktiga och lever fria och jämlika. Det är ett samhälle som bygger på plikt och rätt, där var och en bidrar efter förmåga och får efter behov. Där ska mänskors gemensamma vilja ha företräde framför marknaden. Där ska stabila institutioner forma ett starkt samhälle där tillit råder mellan mänskor som tillsammans skapar något bättre än vad var och en kan åstadkomma på egen hand.

Socialdemokratin strävar efter att förbättra vardagen och göra livet bättre och tryggare för mänskan. Den finns till för att kämpa för alla de som bygger vårt land, mot de krafter som vill kapitalisera på deras bekostnad. Den vill upprätta en stark samhällsgemenskap som bygger Sveriges framtid genom samarbete och med ömsesidig hänsyn och respekt. Den vill skapa en hållbar utveckling som garanterar både dagens och kommande generationers rätt och möjlighet till ett gott liv.

Socialdemokratin vill avlägsna de ekonomiska, sociala och kulturella hindren för mänskors frigörelse. Den vill bryta de maktordningar som begränsar mänskans frihet och trygghet. Den bekämpar koncentration av politisk och ekonomisk makt från flertalet till fåtalet. På detta sätt vill socialdemokratin förverkliga idéerna om frihet, jämlighet och solidaritet på demokratins grund.

En rättvis omställning till ett hållbart samhälle är en nödvändighet för att jordens ekosystem ska kunna bevaras. Socialdemokratin förstår att en sådan omställning är det bästa sättet att ta ansvar för framtiden, samtidigt som den skapar goda möjligheter för nya framsteg, fler jobb och ökad livskvalitet.

Socialdemokratin är en internationell rörelse. Den strävar efter en bättre värld genom att värvna demokratin och bekämpa förtryck och ofrihet i alla delar av världen. Socialdemokratin ser det som självklart att i Europa och i resten av världen ta gemensamt ansvar med andra länder och folk. Internationell solidaritet och ett principfast arbete för fred, gemensam säkerhet och nedrustning är grundläggande för arbetarrörelsen. Alla folks frihet och hela världens fred är målet.

Frihet genom jämlighet och rättvisa

Socialdemokratin är en frihetsrörelse. Den ser att individens möjlighet att råda över sitt eget leverne och göra fria val förutsätter ett samhälle grundat på jämlighet. Klassskillnader skapar ojämlikhet i människors liv och gör att personer döms till olika levnadsvillkor. Därför är jämlighet en förutsättning för friheten.

Socialdemokratins syn på samhällsutvecklingen är att det är de materiella förhållandena och samhällets strukturer som driver förändringar. Fördelningen av makt och ekonomiska resurser formar människornas levnadsvillkor. Växande ekonomiska och sociala klyfor hotar den sociala sammanhållningen och är en grogrund för folkligt missnöje. Det är demokratins ansvar att ta kontroll över den ekonomiska och samhälleliga utvecklingen.

Socialdemokratin strävar efter en mer jämlig fördelning av tillgångar och makt, men också av tillgång till natur, utbildning och kulturella värden. Endast så kan alla människor tillåtas växa och nå sin fulla potential. Socialdemokratin är en motkraft till de auktoritära strömningar som vill öka sin egen makt genom att begränsa andras frihet.

För socialdemokratin är övertygelsen om varje människas lika värde grundläggande. Den vill se ett samhälle utan överordning och underordning mellan människor. Socialdemokratins kamp för jämlighet och rättvisa riktar sig mot alla orättvisor, såväl ekonomiska som sociala och kulturella. Den bekämpar maktstrukturer som begränsar individernas möjligheter på grund av att de tillhör en viss grupp. Klass och kön avgör människors frihet, liksom faktorer som etnicitet och religion, sexuell läggning och funktionsnedsättning. Socialdemokratin avvisar alla tendenser att dela upp och göra skillnad på människor utifrån deras bakgrund. Den vill systematiskt motarbeta racism och annan strukturell diskriminering, genom att undanröja de mekanismer och normer som hindrar verlig likabehandling.

En tydlig maktstruktur är könsmaktsordningen, den systematiska över- och underordning mellan könen som skapar ojämlika levnadsvillkor för kvinnor och män. Arbetarkvinnor har alltid diskriminerats, men inom alla samhällsklasser är kvinnors villkor sämre än männens. Denna patriarchala ordning begränsar kvinnors utvecklingsmöjligheter och kringskär männens livsval. Som feministiskt parti hävdar socialdemokratin att ett jämlikt samhälle inte går att uppnå om samhället inte är jämställt. Den kräver lika rätt och lika ansvar för kvinnor och män i hela samhället genom starka reproduktiva, ekonomiska, sociala och politiska rättigheter.

Rasismen delar upp människor och tillskriver dem egenskaper på grundval av hudfärg, etnicitet, kultur och religion. Denna människosyn används för att rätfärdiga diskriminering, välfärdsskillnader och ojämlika levnadsvillkor. Klasstrukturer och racism förstärker varandra och används för att exploatera människor och försämra villkoren på arbetsmarknaden. Antidemokratiska strömningar nyttjar rasistiska fördomar för att skapa splittring och ställa människa mot människa. Socialdemokratin är en antirasistisk rörelse som motverkar racism och diskriminering genom ökad jämlighet.

Socialdemokratin strävar efter en samhällsgemenskap där människor oberoende av bakgrund behandlas likvärdigt och finner en samhörighet i det gemensamma ansvaret för landet.

Demokrati

Demokratin är grunden för socialdemokratin som rörelse. Den bygger på övertygelsen om alla mänskors lika värde, och om allas rätt att på lika villkor delta i utformningen av samhället. Socialdemokratin motstår sig en ordning som ger rätt att utifrån ägande eller social struktur utöva makt över mänskor. Den konstaterar att demokratin förutsätter ett jämlikt samhälle och den bekämpar varje koncentration av den ekonomiska makten. I det demokratiska samhället fördelas välvistad efter behov, och där bidrar alla efter förmåga. För socialdemokratin går medborgarnas gemensamma vilja före andra maktanspråk och kapitalintressen.

Socialdemokratin vill se en livskraftig och beslutsför demokrati som ett verktyg för förändring, för att genomföra de reformer som krävs för att föra samhället framåt och förbättra vardagen för mänskorna. Den förstår att demokratin aldrig går att ta för given utan måste vinnas varje dag i det politiska arbetet. För att skapa tilltro till demokratin behöver den vara handlingskraftig och möjliggöra lösningar på samhällsproblem. Medlet för socialdemokratin är reformismen, där politiska reformer stegvis förändrar samhället till det bättre.

Arbetarrörelsens historiska framgångar bekräftar att en samhällsomdaning på den demokratiska socialismens grund skapar den bästa vägen att föra samhället framåt och frigöra människan. Den bygger på en tilltro till mänskors vilja och förmåga att skapa ett samhälle präglat av gemenskap och mänsklig värdighet. En samhällsomdaning som genomförs med mänskors aktiva medverkan har störst möjlighet att bli bestående.

Socialdemokratin vill mota auktoritära strömningar som söker ta makten från folket, tysta kritik och exkludera mänskor. Sådana krafter finns både internationellt och i vårt eget land, och har under alltför lång tid underskattats. Socialdemokratin är en motkraft mot detta och ser den parlamentariska demokratin som grundläggande. Den försvarar rättsstaten, medborgerliga fri- och rättigheter, medias oberoende och principen om likhet inför lagen. Socialdemokratin vill se ett starkt samhälle som skyddar den som är svag från att tryckas ned eller exploateras.

Socialdemokratin menar att demokratins ideal ska genomsyra hela samhället i mer än bara det formella och parlamentariska beslutsfattandet. Delaktighet i demokratin, där många är engagerade långt utöver att utöva sin rösträtt, är en styrka för varje land. Därför strävar socialdemokratin efter en ordning där alla kan påverka både utvecklingen i stort och samhällsarbets i vardagen. Att visa att samhällsutvecklingen kan styras och att mänskor själva kan forma sin framtid tillhör socialdemokratins viktigaste uppgifter.

Engagemanget i folkrörelserna är ett starkt uttryck för mänskors vilja till att påverka och förändra samhället. Hit hör arbetet i de fackliga organisationerna men också i andra fria sammanslutningar och ideella föreningar. Folkbildningen, idrottsrörelsen, och kooperationen är goda exempel. De breddar och fördjupar demokratin och för samhället framåt, samtidigt som det gagnar alla dem som är engagerade där.

Solidaritet

Socialdemokratin kämpar för ett solidariskt samhälle där människor känner och tar ansvar för det gemensamma samhällsbygget. Ömsesidig hänsyn, respekt och pliktkänsla är kärnan i solidariteten. Socialdemokratin vill därför forma ett samhälle där alla människor har både vilja och skyldighet att bidra till det gemensamma. Solidariteten kräver insatser efter var och ens förmåga, och ett stöd som svarar mot var och ens behov.

En social gemenskap och sammanhållning krävs för att ett samhälle ska fungera. Socialdemokratin strävar efter att hålla ihop Sverige och motverka de krafter och samhällsförändringar som ökar avståndet mellan människor. Den ser att den samhälletliga gemenskapen stärks när människor delar ett gemensamt språk, grundläggande sociala konventioner och gemensamma rättigheter. Det sker också när de möts och samarbetar i vardagen, i utbildningen och på arbetet. Den förutsätter att villkoren för att leva och bo är jämlika över landet.

Socialdemokratin vill öka samhörighetskänslan. Samhället ska formas och bäras gemensamt av människorna. Tillhörigheten till Sverige och det svenska medborgarskapet är en inkluderande gemenskap som bygger på idén om en gemensam framtid. Det formella medlemskapet i det svenska samhället manifesteras genom medborgarskapet. Det ska ge alla medborgare likvärdiga rättigheter och plikter. För att vara en del av gemenskapen ska var och en vara beredd att utifrån förmåga bidra till samhällsbygget. Att behärska det gemensamma språket är en nödvändighet för att fullt ut ta del av samhällsgemenskapen och det demokratiska samtalet.

Socialdemokratin vill se ett Sverige där invånarna ställer upp för varandra och litar på varandra. Det är ett Sverige där medborgarna ska finna mening, tillhörighet och en känsla av att vara en del av något större.

Arbetets värde

Arbetets betydelse för människans frihet och oberoende kan inte överskattas. Det är grunden för Sveriges välstånd och den gemensamma välfärden. Att så många som möjligt arbetar är avgörande för landets framtid, både för sammanhållning och för välfärd och välstånd. Arbete är både en rätt och en plikt. Alla som kan arbeta har därför ett ansvar att bidra till det gemensamma. Det förutsätter att samhället säkrar goda möjligheter till arbete i hela landet, och att arbetsvillkoren är goda. Såväl arbetslöshet som otrygga jobb är konsekvenser av att arbetet underordnats kortsiktiga vinstintressen och att samhället dragit sig tillbaka. En hög arbetslöshet undergräver arbetares och andra löntagares ställning på arbetsmarknaden, genom försvagad förhandlingsposition och sämre arbetsvillkor, till förmån för arbetsgivare och kapital.

Full sysselsättning är arbetarrörelsens mål. Det kan endast uppnås med en politik som upprätthåller aktiviteten i ekonomin, samtidigt som löntagarnas ställning stärks. Finans- och arbetsmarknadspolitiken ska användas för att styra efterfrågan och investeringar, i syfte att uppnå högsta möjliga välstånd.

Socialdemokratin hävdar att människors vilja till arbete är samhällets viktigaste tillgång. Arbetet måste organiseras så att varje människa ser det som meningsfullt och blir bemött med akning och respekt för sin insats. Arbetslivet och arbetsuppgifterna behöver utformas och ledas på ett hållbart vis och

så att var och en är trygg när det gäller sin hälsa och säkerhet. Tekniska möjligheter att anpassa arbetsplatserna för dem som har funktionsnedsättning ska tas till vara fullt ut. Samtidigt ska de gemensamma trygghetssystemen finnas tillgängliga när de behövs.

Socialdemokratin vill att varje löntagare ska ha möjlighet att påverka arbetets organisation och villkor. En ökad demokratisering av arbetslivet är nödvändig, med starkt medinflytande och medbestämmande för löntagarna. Det gäller både på den enskilda arbetsplatsen och i samhället i stort. Detta är den bästa garantén för trygga arbeten, rättvis fördelning och företagsinvesteringar som skapar ett ökat välfärd för flertalet. För att driva på för en ekonomisk demokrati är en stark fackföreningsrörelse avgörande, liksom en nära facklig-politisk samverkan.

God balans ska råda mellan arbete och ledighet, mellan yrkesliv och privatliv. Detta förutsätter en väl utbyggd välfärd som ger både män och kvinnor möjlighet att arbeta, ta ansvar för barn och familj, och ha en meningsfull fritid. Samhället ska också vara så organiserat att människor efter ett långt arbetsliv får en värdig ålderdom med en pension som går att leva på.

Genom historien har tekniska och produktivitetsmässiga framsteg lett till förändringar i hur samhället fungerar. Industrialiseringen och järnvägen ledde till nya sätt att arbeta och till nya möjligheter för arbetarklassen att organisera sig. Det lade grunden för demokratiseringen av Sverige och många andra länder. Inte heller i framtiden kommer kapitalismen och arbetets organisering se ut som i dag. Genom att skapa trygghet i förändring blir det lättare att acceptera nya förhållanden, känna framtidstro och visa öppenhet mot omvärlden. Samtidigt är det angeläget att vinsterna från ökad produktivitet fördelas jämlikt.

Tekniska framsteg och nya arbetsuppgifter på arbetsmarknaden kräver goda möjligheter att ställa om under yrkeslivet och utföra de jobb som växer fram. Samhället har ett ansvar för att människor får den kunskap och kompetens som krävs för att delta i arbetslivet. Tillsammans med en teknisk utveckling i framkant och höjd produktivitet ger detta förutsättningar för god löneutveckling och ökat välfärd.

Kapitalism och marknadsekonomi

Kapitalismens drivkraft är strävan efter största möjliga vinst, med en syn på den privata äganderätten som absolut och okräntbar. Dess logik är att kapitalintresset är överordnat alla andra intressen. Den koncentrerar makten i samhället till ett fåtal, och ytterst i monopol. Utan reglering leder kapitalismen till att människor och deras rättigheter värderas utifrån ekonomisk lönsamhet. Den exploaterar såväl människor som naturresurser. Den begränsar friheten för flertalet och skapar ekonomiska och sociala klyftor mellan grupper och människor. En sådan oreglerad ordning inskränker det demokratiska inflytandet över samhället. Utifrån detta är socialdemokratin i sin samhällsuppfattning antikapitalistisk.

Socialdemokratin vill se en sund marknadsekonomi där privata företag kan fungera väl. Det kräver demokratiska motvikter mot kapitalintressen i form av stabila spelregler. Det är bara institutioner som är oberoende av marknaden som kan besluta om tillräckliga regler för att upprätthålla konkurrens och förhindra privata monopol. Därför krävs demokratiska beslut för att stoppa exploatering av sådant som inte kan eller ska prissättas på en marknad.

De många och skiftande behoven i samhället kräver en blandekonomi som bygger på en kombination av politiska beslut och marknadsmekanismer, en effektiv offentlig välfärd, ansvarsfulla företag och starka fackliga organisationer.

Socialdemokratin strävar efter en ekonomisk ordning där varje människa har rätt och möjlighet att påverka produktionens inriktning och fördelning, arbetslivets organisation och arbetslivets villkor. Den kräver att produktionen av varor och tjänster bygger på respekt för allas arbete, tar tillvara engagemanget och arbetsviljan hos alla och fördelar produktionsresultatet jämlikt. Den ser hänsyn till arbetsmiljön liksom till miljö- och klimatpåverkan som grundläggande krav i all produktion. Sammantaget skapar detta förutsättningar för ett demokratiskt samhälle där välvståndet växer, fördelas jämlikt och räcker åt alla.

En bättre värld är möjlig

Socialdemokratin vill att alla barn som växer upp ska våga drömma stora drömmar. De ska kunna leva ett gott liv, förverkliga sina livsmål och infria sina bästa stämningars längtan.

Detta förutsätter ett samhälle som står på deras sida, ett starkt och handlingskraftigt samhälle som är närvarande och ger stöd i vardagen. Socialdemokratin vill i detta syfte mobilisera alla nödvändiga medel för att bekämpa orättvisor, ojämlikhet och otrygghet. Där andra misströstar känner den trygghet och tillförsikt över politikens möjligheter till framsteg. Den eftersträvar en demokratisk kontroll över det offentliga, en stark generell välfärd och ett tyglande av kapitalismen. Den ser att det gemensamma behöver ges resurser och rådighet att möta samhällsproblem och otrygghet med kraft, och att demokratin är det viktigaste verktyget.

Jordens alla folk har blivit beroende av varandra som aldrig tidigare i historien. Socialdemokratin inser därför att vår tids stora problem kräver lösningar som går långt utöver den nationella politikens verkningskrets. Det svenska samhällets framtid kan inte formas i isolering från omvärlden. Mänsklighetens gemensamma ödesfrågor är även våra.

Vår samhällsanalys

Under många generationer har samhällsutvecklingen gått framåt, i världen och i Sverige. Miljarder av människor har lyfts ur fattigdom och misär, och kunnat möta en mer hoppfull framtid. I Sverige har arbetarrörelsen gått i spetsen för en närmast dramatisk omvandling, med rösträtt för kvinnor och män, starka fackföreningar och vad som blivit ett av världens starkaste välfärdssamhällen. Att allt detta varit möjligt inger hopp för framtiden.

Med gemensamma krafter kan även dagens utmaningar och svårigheter besegras. Förhållandena i dagens samhälle visar att en sådan positiv och gemensam ansats nu behövs, mer än någonsin. En uppriktig analys pekar på ett antal samhällsproblem som kräver politiska svar.

Ett samhälle i förändring

Sverige var i början på 1900-talet ett fattigt land med enorma ekonomiska klyftor. Makten tillhörde eliten och misären var utbredd. När Sverige över en hundraårsperiod gick från fattigdom och armod till att bli ett av världens rikaste och mest välmående länder var det en följd av de många människornas organisering, och av socialdemokratins och arbetarrörelsens framgångar.

Grunden för socialdemokratins samhällsanalys är en materialistisk historieuppfattning. De ekonomiska förhållandena och ägandestrukturerna påverkar alla delar av samhället. Faktorer som kapital, teknik och arbetets organisering är avgörande för människors frihet och sociala villkor.

För att möta det kapitalistiska systemet och få mer makt över produktionsmedlen organiserade sig människor tidigt i arbetarrörelsen i Sverige. De kämpade för ett bättre liv, medborgerliga rättigheter och ett samhälle byggt på respekt för människovärdet. Arbetare slöt sig samman i politiska, fackliga och kooperativa organisationer för att göra sina röster hördna. Trots kraftigt motstånd från dem som haft privilegier ledde kampen för demokratiska fri- och rättigheter till framgång under början på 1900-talet. Den följdes av en fortsatt strävan för ökad social rättvisa.

Hand i hand med andra folkrörelser tog arbetarrörelsen landet ut ur massfattigdom och massarbetslösitet. Socialdemokratins stabila regeringsinnehav under efterkrigstidens tillväxtperiod ledde sedan till omfattande jämlikhetsreformer och en industriell utveckling som saknar motstycke i landets historia. Befolkningen kunde ta del av höjd levnadsstandard och ett ökat välvstånd när produktiviteten ökade. Genom politiska reformer kunde det växande välvståndet fördelas rättvist och solidariskt, en generell välfärd skapas och det svenska folkhemmet byggas. Sverige blev ett av de länder i Europa där kvinnors deltagande i arbetslivet är allra högst.

Under lång tid, från första världskrigets slut till 1980-talet, minskade ojämlikheten i en rad länder. Den globala tillväxten gjorde stora jämlikhetsreformer möjliga och de ekonomiska skillnaderna både mellan stater och mellan människor minskade. Men under 1980-talet började de ekonomiska klyftorna vidgas inom många länder när nyliberalismens ideologiska vindar tilltog. Globaliseringen skapade ekonomisk tillväxt och en positiv utveckling på många andra områden, men förstärkte också obalansen mellan kapital och arbete till kapitalets fördel.

Stora grupper missgynnades, hänsynen till miljön åsidosattes och den gränsöverskridande brottsligheten tilltog. Efter finanskrisen 2009 följde sedan en period med låg produktivitetstillväxt och ökade spänningar i samhället. Missnöjet med utvecklingen skapade en protektionistisk rekyl som utmanade världshandeln.

Hårdare global konkurrens, automatisering och utkontraktering till andra länder har radikalt förändrat arbetsmarknaden. I länder runt om i världen har detta gynnat högkvalificerade arbetstagare, samtidigt som arbetare drabbats av sämre villkor. Att de rikaste dragit ifrån har sin främsta förklaring i att kapitalinkomsterna ökat och koncentrerats hos de mest välbeställda. Detta är en följd av avreglerade finansiella system, en tilltagande och orättfärdig skillnad i beskattningsmellan arbete och kapital samt nedskärningar i välfärdssystem runtom i världen. Fackföreningarnas ställning har försvagats, privatiseringarna tilltagit och tillgången till utbildning, kompetensutveckling och sociala rättigheter fördelats ojämligt.

Sverige gick under dessa år från att ha varit ett land där ojämlikheten och klassklyftorna minskat genom politiska reformer, till att bli ett av de länder i OECD där klyftorna växte mest. Utvecklingen blev dramatisk. Ökade kapitalinkomster och minskad omfördelning i skatte- transfererings- och välfärdssystemen bidrog starkt till detta. Samtidigt minskade löntagarnas andel av den samlade produktionsökningen. En borgerlig majoritet i riksdagen under lång tid, från 2006 och framåt, har motverkat möjligheterna att driva en mer progressiv politik. Samtidigt har ökade privatiseringar och marknadsexperiment tillått försvaga välfärden och skyddsnäten. Socialförsäkringarna och transfereringarna har urholkats och villkoren blivit stramare.

Därutöver riskerar utrikes födda i Sverige att i större grad hamna i fattigdom, jämfört med dem som fötts där. Denna ojämlikhet syns även vad gäller arbetslöshet, utbildning och språkkunskaper. Därtill har de klassmässiga löneskillnaderna ökat, även om Sverige bättre än andra länder lyckats begränsa dessa skillnader genom värnet av den svenska modellen och starka fackföreningar.

Den ökade ekonomiska ojämlikheten är i många avseenden en följd av den politik som förts, både globalt och i Sverige. En mer progressiv politik har stora möjligheter att vända utvecklingen och minska klyftorna.

Demokratin utmanas

Efter en ljusnande tid i slutet på 1900-talet där murar revs, diktaturer föll och länder öppnade upp sig mot omvärlden har demokratin allvarligt utmanats. Framväxande auktoritära krafter runtom i världen har tvingat den politiska demokratin på tillbakagång. Radikalisering och protektionism har tilltagit, också i länder med starka demokratiska traditioner.

Antalet demokrater har minskat, medan auktoritära styren blivit vanligare. Utvecklingen har drivits på av de tilltagande ekonomiska klyftorna och den ökade ojämlikheten. Alltför många har blivit mer otrygga eller känt sig hotade när omvärlden och de egna arbetena förändrats till följd av globaliseringen. Detta har i sin tur lett till både ilska och uppgivenhet vilket utnyttjats av auktoritära krafter. I en rad länder har sådana krafter aktivt bekämpat demokratin, skuldbelagt minoriteter och bidragit till att den gemensamma tilliten och tilltron till samhällets institutioner drastiskt minskat. Gemensamt för dessa auktoritära krafter har varit bekämpande av kvinnors rättigheter, försök att göra skillnad på män och kvinnor och en misstro mot folkstyret och vetenskapen. Samtidigt har demokratin haft att kämpa mot starka kapitalintressen som hotar dess handlingskraft.

Den försvagade demokratin har lett till ökad ofrihet för mänsklig rörelse runtom i världen. Krig och konflikter har drivits på av auktoritära ledare utifrån egna maktintressen, med urskillningslöst våld och lidande som följd. Mängder av mänsklig rörelse har påtvingats en ökad övervakning och repression, samtidigt som oberoende medier och kritiska röster tystats.

I slutet på 1900-talet rådde stor optimism över den digitala kommunikationens ökade möjligheter att vidga mänsklig vyer. Resultatet har ofta blivit det motsatta, när mänsklig rörelse fastnat i alltmer felaktiga bilder av verkligheten. Självregleringen av dessa digitala plattformar har brustit. De har alltför ofta blivit kanaler för aktörer som förmedlat desinformation, påverkat val, spridit hat, radikalisat och skadat det demokratiska samtalet. Riskerna har ökat till följd av att plattformarna kontrolleras av ett fåtal stora globala teknikbolag, inte minst när det gäller utvecklingen av artificiell intelligens och algoritmer.

Även den europeiska gemenskapen har drabbats av växande klyftor och spänningar. Högernationalistiska och nyfascistiska partier på vår kontinent har vuxit sig starkare än någonsin sedan andra världskriget. Det finns en sådan utveckling också i Sverige, där invånarna har mött ett hårdare samhällsklimat och konfronterats med politiskt våld och anonyma propagandakampanjer. Hat och hot har blivit vanligare, ofta mot förtroendevalda och mot granskande journalister, men också mot enskilda mänsklig rörelse som söker delta i det demokratiska samtalet. Faktorer som kön, religion, etnicitet och sexuell läggning bidrar till utsattheten. Antalet medlemmar i svenska politiska partier har minskat, samtidigt som valdeltagandet gått ned i socio-ekonomiskt eftersatta områden.

Trots denna utveckling är förutsättningarna för att stärka demokratin stora. Mänsklig tillgång till kunskap, och deras möjligheter att dela och framföra åsikter, är större än någonsin. EU har börjat hålla inne bidrag till medlemsstater som inte respekterar grundläggande demokratiska principer. Särskilt bland världens unga finns ett växande engagemang i globala rättsvisefrågor.

Samhällsgemenskapen har urholkats

Under en längre tid har utvecklingen i Sverige präglats allt mindre av gemenskap och ömsesidig tillit. Marknadstänkandet har slagit igenom i hela samhället, såväl politiskt, som ekonomiskt och demokratiskt. Samtidigt har skillnaderna i inkomster och förmögenheter ökat.

Samhällsgemenskapen har blivit lidande i takt med att det offentliga dragit sig tillbaka. Det har lett till social splittring, mer utbredd fattigdom, ökad ojämlikhet och en cementerad segregation. Inom politiken och samhällslivet i stort har en maktförskjutning skett till näringslivets fördel, samtidigt som viljan att söka breda kompromisser minskat.

utan en skola som ser till att ingen hålls tillbaka eller lämnas efter är det inte möjligt att bygga en god samhällsgemenskap. Många svenska skolor är också bra, och de som gått ut gymnasieskolan med godkända betyg har för det mesta ett gott utgångsläge. Men till följd av marknadisering, bristande resurser och svagare statlig styrning har skolan allt oftare misslyckats med att ge alla barn en god start i livet. Alltför många elever tar sig inte igenom den utbildning de behöver och har rätt till. Skolsegregationen har ökat och elevers resultat präglas alltmer av vilken familj de kommer från. Skolan har misslyckats med sitt kompensatoriska uppdrag. I stället för att ge alla barn lika möjligheter har skolkoncerner kunnat starta verksamhet i väletablerade områden och delat ut glädjebetyg till barn med hög social status.

Den bristande demokratiska kontrollen över digitala sociala plattformar har gjort det möjligt för algoritmer att styra vilka budskap som människor nås av. I kombination med minskade resurser för journalistik, ökad digitalisering och växande mängder desinformation har människors bild av vad som sker i världen blivit alltmer splittrad och ibland helt skild från sanningen. Många som tillbringar stor tid på sociala medier har mötts av normer om ökad konsumtion och egen framgång, snarare än om solidaritet och samhällsgemenskap.

Omfattande bostadsbrist har uppstått i delar av landet till följd av alltför starka marknadskrafter och för svag samhällelig styrning. Det har medfört trångboddhet och bostadssegregation, samtidigt som nya generationer fått svårt attträda in på bostadsmarknaden. En allt större del av människors inkomster har kommit att gå till boendet. Särskilt alla unga som saknar tillgång till kapital har svårt att finna en bostad. Bostadsbristen göder dessutom en handel med svarta kontrakt.

Sverige har tagit ett stort ansvar för människor på flykt. Många av dem arbetar och bidrar till vårt samhälle. Samtidigt har migrationen inte åtföljts av tillräckliga språkliga, sociala och ekonomiska insatser för integration. Inte heller har mottagandet skett jämnt över landet, och flera socioekonomiskt starka kommuner har inte tagit sitt ansvar.

När migrationspolitiken inte varit stram nog så har inte integrationen kunnat fungera. Denna obalans har medfört både klassmässig och etnisk segregation i stora delar av landet. Strukturer som liknar parallella samhället har börjat växa fram, ofta koncentrerade till några av Sveriges fattigaste bostadsområden. De som bor i dessa områden är de som drabbas hårdast av politikens bristande insatser. Stödet till de barn som växer upp där har brutit. Många av dem är födda i Sverige, men de har ofta erfarenheter av fattigdom, föräldrar som saknar jobb, trångboddhet och bostadssegregation, och därtill ett skolsystem som brister.

Mest allvarligt är de begränsade möjligheterna att lära sig det svenska språket, när samhället varit fråvrande och det funnits för få personer med svenska som vardagsspråk i bostadsområdet. Utvecklingen har späts på av privatiseringar och av en oreglerad arbetskraftsinvandring som alltför ofta försörjt en skuggarbetsmarknad med villkor långt ifrån vad som är skäligt. Allt detta har medfört stor ojämlikhet.

Många unga i Sverige oroas över möjligheterna att försörja sig själva och sina närmiljöer på sikt. De upplever en osäkerhet kring arbete, bostad och den egna ekonomin. Det saknas ett samhälle som för dem är stöttande och närvärande i vardagen. Samtidigt ökar andelen äldre stadigt. För många av dem riskerar samhällsgemenskapen att minska när de lämnar yrkeslivet bakom sig. Ett fortsatt socialt engagemang och sammanhang är en viktig faktor för att behålla ett gott liv också efter pensioneringen.

Samtidigt som storstadsområdena vuxit finns stora geografiska områden i Sverige där befolkningen minskat och samhällsservice och framtidsmöjligheter försämrats. I de glesare delarna av landet och i gamla bruksorter finns en känsla av övergivenhet och av att staten har brutit samhällskontraktet. Det offentliga har inte haft nog med resurser för att möta de krav och förväntningar som finns. Konflikter har uppstått både kring politiska prioriteringar och exploatering av naturresurser.

Runt om i Sverige, såväl i förort som bruksort, har alltför invånare samma känsla av att ha lämnats efter, när de ekonomiska klyftorna och segregationen ökat och när samhället dragit sig tillbaka. Sverige har blivit ett alltmer delat land, där invånarna lever i skilda världar och blir mer av främlingar inför varandra. Även folkrörelserna har fått färre medlemmar och minskat engagemang. Överlag har tilliten försvagats och därmed också viljan att bidra och att vara en del av ett gemensamt samhälle som bygger på kollektiva lösningar. Samtidigt finns det hos många invånare en stark vilja att bidra till det gemensamma, hjälpa sina medmänniskor och vara en del av något större.

Marknadsmislyckanden förvärrar samhällsproblemen

Den generella välfärdspolitiken är bland det mest betydelsefulla som arbetarrörelsen åstadkommit. Sverige hade under lång tid ett av världens i särklass bästa välfärdssystem. Den svenska skolan och sjukvården kännetecknades av mycket hög kvalitet. Att den var lika tillgänglig för alla gav dessutom en starkt omfördelande effekt.

Mot slutet av 1900-talet, under inflytande av den framväxande nyliberalismen, påbörjades en marknadisering av ett flertal samhällssektorer i vårt land. I de flesta fall var intentionerna goda, men resultaten blev ändå ofta något annat. Vinstintresse tillåts gå före samhällsintresse. Därmed bröts principen att skattefinansierad välfärd skall vara tillgänglig för alla på lika villkor, eftersom intresset för vinst styr mot det mest lönsamma. Marknadskrafter växte sig alltför starka, samtidigt som samhället drog sig tillbaka och politiken avsade sig ansvar och kontroll. Det har därtill saknats en ordning som gett nödvändiga resurser till svensk välfärd. Resultatet har blivit att samhället inte förmår säkra vissa grundläggande rättigheter, likabehandling och jämlighet.

När skolkoncerner agerar utifrån vinstintressen drabbas barnens undervisning och orättvisorna ökar. Privatiseringar inom hälso- och sjukvården, och åtföljande brist på demokratisk kontroll, har lett till att en betydande del av vården utförs i vinstsyfte snarare än utifrån principen om vård efter behov. Marknadsmodeller har dränerat vård och omsorg på resurser, samtidigt som de skapat utrymme för oseriösa och kriminella aktörer att berika sig själva via skattemedel. Skolor och vårdinrättningar har börjat styras efter begrepp och metoder som hämtats från industriella processer. Ett ökande kundperspektiv har fått breda ut sig. En än mer utbredd marknadisering riskerar leda till en svagare välfärd som inte längre är generell och till en nedmontering av det svenska välfärdssamhället.

Privatisering av funktioner som är viktiga för Sveriges beredskap har medfört risker för landets motståndskraft. Infrastrukturens robusthet minskar när underhållet brister och tågtrafiken är otillförlitlig. Möjligheten att möta en större katastrof eller kris blir sämre när antalet vårdplatser inte räcker till och läkemedelsförsörjningen är osäker. En tillräcklig offentlig styrning saknas.

Stora områden i ekonomin är och ska vara konkurrensutsatta. Landets framgång bygger på att det har en öppen men reglerad marknadsekonomi och en stark exportindustri. Detta bidrar mestadels till god tillväxt, fler arbetstillfällen och ett större välstånd att fördela. Men på vissa områden har marknader av olika slag inte fungerat, och skadliga oligopol har även vuxit fram.

Vanliga hushåll har som en följd drabbats av ökade kostnader för allt från livsmedel till banktjänster. Därtill riskerar seriösa privata företag att konkurreras ut av oseriösa aktörer. Marknadslösningar som skulle leda till minskad byråkrati har i stället krävt omfattande kontrollfunktioner, till stor kostnad för samhället. Medborgarna har fått ta konsekvenserna av dessa misslyckanden i form av ökade levnadskostnader och sämre service.

Sammantaget förvärrar marknadsmislyckanden många av de samhällsproblem Sverige har. De driver på ekonomiska klyftor och segregation i landet, och medför att fundament som byggt Sverige starkt krackelerar. En uppgörelse med dessa misslyckanden är nödvändig om samhällsproblemen ska kunna lösas.

Arbetslivet förändras i snabb takt

Inom många samhällsbärande yrken, liksom i de nya branscher som växer fram i snabb takt i svensk industri, finns stora behov av utbildad arbetskraft. En åldrande befolkning och minskat barnafödande riskerar att öka denna brist i hela landet, utöver andra svår bemästrade konsekvenser som den snabbt skiftande demografen i Sverige för med sig.

Invandringen till Sverige har under de senaste årtiondena föryngrat Sveriges åldersstruktur. Därmed finns potential för utrikesfödda att stärka svensk ekonomi och möta arbetskraftsbrist i olika sektorer och delar av landet. Då krävs att utbildning och integration fungerar.

Arbetsmarknaden och jobben utvecklas allt hastigare, till följd av snabba tekniska framsteg och nya arbetsuppgifter. Sveriges förmåga att ställa om från gammal till ny teknik har historiskt ökat produktiviteten, gjort landet konkurrenskraftigt och innovativt, och bidragit till att arbetets värde ökat. Därmed har även befolkningens välstånd ökat.

Nya digitala verktyg som artificiell intelligens kommer med stor säkerhet att revolutionera arbetsmarknaden. Betydande produktivitetsvinster är då möjliga i både privat och offentlig verksamhet, med höjd kvalitet och förbättrade processer. Samtidigt behöver det säkerställas att vinsterna fördelar på ett rätvist sätt. Det kommer att kräva demokratisk styrning från politikens sida. Detsamma gäller hur de etiska aspekterna ska hanteras, liksom förändringarna av arbetets innehåll. Den nya tekniken medför dessutom ett större behov för arbetare och tjänstemän att kompetensutveckla och vidareutbilda sig. När nya typer av arbetsuppgifter tillkommer, samtidigt som gamla försvinner, krävs det att människor är trygga på arbetsmarknaden och kan ställa om när det behövs. Allt detta kommer att kräva en nära partssamverkan.

För vissa yrkesgrupper har den tekniska och digitala utvecklingen redan inneburit en ökad flexibilitet och valfrihet. För dem har det blivit enklare att kombinera arbete, fritid och familjeliv. Samtidigt är det många andra arbetstagare som helt saknar dessa möjligheter. Ytterst få arbetaryrken kan skötas hemifrån. Det riskerar att skapa ökade klyftor mellan olika löntagargrupper.

I många avseenden har villkoren på svensk arbetsmarknad försämrats. Alltför fler har inte någon fast anställning eller är beroende av att bli uppökade på arbetspass på mycket kort varsel. Den så kallade gig-ekonomin, en alltför oreglerad arbetskraftsinvandring och politiska beslut som resulterat i sänkta lönenivåer har bidragit till att andelen lågbetalda, otrygga och lågproduktiva arbeten ökat i Sverige. De som tar dessa arbeten får ofta svårt att komma vidare på arbetsmarknaden. De riskerar då att varken nå sin fulla potential eller en trygg anställning, samtidigt som det på andra områden råder brist på arbetskraft. Detta är till nackdel för både individen och hela samhällets välstånd och utveckling.

Arbetsmarknaden har fortsatt vara tydligt könssegregerad, med stora kvarstående orättvisor. Kvinnodominerade yrken har lägre löner, mer deltidsarbete och fler tidsbegränsade anställningar. Detta gäller särskilt inom välfärden där många medarbetare, inte minst kvinnor, arbetar under dåliga arbetsvillkor vilket försvårat kompetensförsörjningen.

Arbetslivskriminaliteten har brett ut sig i landet. Företag och organisationer bryter medvetet mot lagar och regler i arbetslivet. En del av dem struntar i föreskrifter om arbetsmiljö. Andra får bidrag som de inte har rätt till, fuskar med skatter och avgifter, eller låter människor arbeta som inte har arbetstillstånd i Sverige. Människor utnyttjas hänsynslöst, samtidigt som företag inte kan konkurrera på lika villkor.

Samtidigt som Sverige kämpat med en hög arbetslöshet finns omfattande problem med kompetensförsörjning inom stora delar av arbetsmarknaden. Tillräckligt har inte gjorts för att ge människor rätt utbildning. Regionala skillnader på arbetsmarknaden har inneburit att det i delar av landet inte funnits människor att anställa, parallellt med att stora områden drabbats av utbredd långtidsarbetslösitet. Bristen på nationell arbetsmarknads- och utvecklingspolitik har fått svåra konsekvenser. Staten har dragit sig tillbaka samtidigt som kommuner och regioner inte haft tillräckliga resurser för att stötta individer att få en anställning och arbeta för att nå full sysselsättning. Möjligheten att flytta har försvårats också av brist på bostäder och samhällsservice.

Svensk industri, ingenjörskonst och innovationskraft har historiskt främjat hela samhällets välfärd vilket också skapat förutsättningarna för välfärdssamhället. Den pågående snabba tekniska utvecklingen i kombination med den globala klimatomställningen medför både nya möjligheter och utmaningar för svenska näringsliv och för samhället i stort. Att det offentliga ger rätt förutsättningar för att Sverige ska upprätthålla ett ledarskap i den industriella utvecklingen är avgörande för landets fortsatta välfärd. Den omfattande nyindustrialisering som påbörjats medför dock stora utmaningar lokalt och regionalt. Staten har saknat tillräckligt effektiva system och en sammanhållen process för att stötta utbyggnaden av de samhällen som växer till följd av de nya industrierna.

Klimatförändringarna kräver omställning

Människans påverkan på klimatet och överutnyttjande av naturresurser har pågått under lång tid. Några grundläggande orsaker har varit marknadens oförmåga att hushålla med resurser, starka kapitalistiska intressens rovdrift på vår natur, och en överanvändning av ändliga resurser. Forskarnas varningar har inte varit överdrivna. Världen drabbas redan av allvarliga konsekvenser som hotar människors liv och hälsa i form av extremväder, missväxt och förstörelse av vår natur. Detta kan ses i alla världsdelen och allt tydligare även i Sverige. Skyfall, översvämnningar, stormar och skogsbränder har blivit vanligare. Effekterna av klimatförändringarna är kostsamma och påverkar människor på ett ojämligt sätt. De klimatanpassningar som blir nödvändiga att genomföra kräver än mer resurser.

Om klimatkrisen inte hejdas i tid är förutsättningarna för mänskligt liv satt i fara. Samtidigt hotas så mycket som en miljon arter att dö ut. FN har varnat för att läget för jordens biologiska mångfald är så kritiskt att mänsklighetens tillgång på mat, ren luft och vatten är hotad.

Situationen är allvarlig, men långt ifrån hopplös. Insikten om att det behövs en omställning är större än någonsin, inom alla samhällssektorer. Med gemensamma krafter och ett starkt politiskt ledarskap kan krisen omvandlas till en stor möjlighet att skapa en tillvaro som är både renare, rikare och rättvisare.

En stor majoritet av invånarna i Sverige är beredda att delta i klimatomställningen, men det krävs politiska reformer för att alla, oavsett inkomst, ska kunna göra så. Många har hittills upplevt en ekonomisk och också geografisk orättvisa i möjligheten till omställning. Det har saknats kollektiva investeringar och lösningar för att människor ska ha en reell förmåga att ställa om. En socialdemokratisk politik för klimatomställning behöver stötta människor i att ställa om i vardagen, men behöver också angripa utsläppskällorna på samhällsnivå för att skapa en rättvis omställning. Detta gäller särskilt inom transport-, industri- och energipolitiken.

Det finns en stor potential i klimatomställningen av svensk industri. Med rätt stöd från samhället och politiken och med kloka investeringar leder den till ett rikare Sverige. Nya arbetsstillfällen kan skapas och investeringar göras i delar av landet som tidigare varit utflyttningsområden. Sverige har på nytt en möjlighet att visa ledarskap i industriteknik och i hur värdefulla naturresurser kan utvinnas och återbrukas på ett hållbart vis så att viktiga natur- och kulturvärden skyddas.

Grov brottslighet hotar tilliten

Samhället har ett grundläggande ansvar att säkra tryggheten för sina medborgare. Det ska upprätthålla lag och ordning genom att förebygga och bekämpa brottslighet på ett rättssäkert och effektivt vis. Rättsstatens principer ska upprätthållas inte minst när de utmanas och det brottsförebyggande arbetet ska vara starkt. Samhället ska stå orubbligt när den som är i överläge försöker utöva makt som den inte har rätt till.

Mäns våld mot kvinnor är en maktutövning som står i direkt motsats mot dessa principer. När relationsväldet ökat i omfattning har det inneburit att samhället brustit. För den som drabbas innebär det ett stort lidande och livslånga konsekvenser.

Det är inte bara mäns våld mot kvinnor som utmanar rättsstaten. Organiserad brottslighet som samhällsproblem har under en längre tid växt fram i Sverige. 1990-talets rånarligor och MC-gäng har följts av en brottslighet som över tid ökat sin ekonomiska omsättning och blivit allt grövre. Våldet har trappats upp med skjutningar och sprängningar, uppklärandet har blivit lägre och de kriminella brottsutövarna yngre.

En utveckling med grova våldsdåd skadar människors tillit, både till varandra och till samhället, och blir därmed systemhotande. Det har varit nödvändigt att möta den grova brottsligheten med ett skifte i kriminalpolitiken där en lång rad straff skärpts. Det är dock uppenbart att staten och det offentliga Sverige inte klarat av att möta detta allvarliga samhällsproblem. Nyrekryteringen av barn har inte stoppats och lagföringen av dem som står högst upp i den brottsliga hierarkin har brustit. Varken repressiva eller förebyggande insatser har varit tillräckliga för att vända utvecklingen.

Den grova brottsligheten handlar om materiella resurser och om makt och status. En växande användning av narkotika i alla samhällsklasser har gött dess framväxt. De kriminella aktörerna har därutöver skapat sig nya inkomstkällor genom att nästla sig in i det offentliga och genom att agera inom allt från finanssektorn till fastighetsbranschen. Även marknadiseringen av välfärden har bidragit till detta. Det offentliga har varit för naivt inför risken att utsättas för välfärdsbrotttslighet och skattebedrägerier. De samhällsbärande myndigheternas kontrollsysteem har försvagats istället för att förstärkas. Sammantaget har den grova organiserade brottsligheten vuxit sig starkare med mer kapital och ofta bakom legala fasader, som aktiebolag eller föreningar.

För den organiserade brottsligheten har det varit nödvändigt att stärka sitt våldskapital. Den har utnyttjat en stor och växande tillgång till illegala vapen och effektivt rekryterat fler in i grov kriminalitet. Samtidigt har Sverige haft en utmaning i alltför få poliser med en för svag lokal förankring.

Även på detta område har det offentliga dragit sig tillbaka, i stället för att göra tidiga insatser och flytta fram sina positioner där det mest behövts. I spåren av årtionden av försummelse av storstäders förortsområden i kombination med bristande integration har alltför många unga vuxit upp i en miljö utan framtidstro, präglad av kriminell närvaro, gängkultur och social utsatthet.

Ekonomiska och sociala klyftor har ökat avståndet mellan unga som växer upp i vårt land. Den svenska skolan, med dess icke fungerande betygssystem, har i praktiken slagit ut dem som är i störst behov av stöd. För många unga är vägen till ett första arbete lång. Den allmänna värnplikten, där många unga från olika bakgrund möttes, är inte längre allmän.

Samhället har varit alltför frånvarande, både med att ställa krav, ge stöd och ge unga en känsla av att vara behövd eller kunna tjäna egna pengar. I många fall har också föräldrars förmåga och möjlighet att ge stöd till sina barn brustit. Den organiserade brottsligheten har utnyttjat allt detta genom att erbjuda möjligheter till snabba pengar och upplevd status för unga. Samtidigt har samhällets motståndskraft i att motverka nyrekryteringen varit för svag. Konsekvensen har blivit att allt yngre lockats in i grov brottslighet.

Trots allt detta är i grunden det svenska samhället starkare än den organiserade brottsligheten. Den styrkan behöver användas för att vända utvecklingen och öka tryggheten.

Säkerhetspolitiska spänningar

Respekten för den regelbaserade världsordningen har successivt minskat. Folkrättens regler, FN-stadgans våldsförbud, den humanitära rätten och krigets lagar åsidosätts allt oftare. Rysslands folkrättsvidriga militära invasion av Ukraina innebar att den europeiska säkerhetsordningen sattes ur spel. Detta har i grunden och för lång tid ändrat förutsättningarna för fred och stabilitet i Europa.

Krig och våld har skapat stort lidande och plågat människor också i många andra delar av världen, inte minst under lång tid i Mellanöstern och under kriget i Gaza. Antalet väpnade konflikter har nått en nivå som inte setts sedan andra världskriget. Allt oftare är kvinnor och barn särskilt utsatta.

Samtidigt råder osäkerhet kring de långsiktiga geopolitiska ambitionerna i Förenta staterna och i Kina. Den snabba tekniska utvecklingen medför en alltmer datoriserad krigföring och en ny kapprustning i rymden hotar. Allt detta bidrar till ökade globala spänningar. Det ställer krav på Europas länder att tillsammans ta ett större ansvar för sin egen säkerhet och sammanhållning.

Hot som kärnvapen, hybridkrigföring, terrorism, klimatförändringar, pandemier och cyberattacker känner inga gränser. De kan drabba människor i Sverige likaväl som andra. Många av dessa hot förstärker redan existerande motsättningar och konflikter. Våldsbejakande rörelser, ofta med högerextremistisk bakgrund eller religiösa bottnar, bidrar till oro, instabilitet och reella hot. Högerpopulistiska krafter utnyttjar religiösa spänningar för att sprida hat mot olika grupper och därmed öka splittringen i samhället.

Det försämrade säkerhetspolitiska läget ställer stora krav på en stark motståndskraft för vårt land. Utöver ett robust militärt och civilt försvar måste Sverige bygga en stark beredskap för att hantera också naturkatastrofer och extremväder, risken för nya pandemier och hot från terrorism.

Till den nödvändiga beredskapen hör även att säkra att landet i händelse av kris eller krig får fortsatt tillgång till samhällsviktiga produkter. Frihandeln har stora fördelar, men den behöver balanseras med en egen produktion på vitala områden. Strävandena efter en större försörjningsberedskap, nationellt och på EU-nivå, är naturliga där ett starkt beroende av andra läanders leveranser skulle vara för riskabel. Ett långtgående nordiskt samarbete ger Sverige goda möjligheter att stärka både beredskap och infrastruktur.

Samhällets motståndskraft byggs bäst tillsammans, eftersom det är så den gemensamma säkerheten kan bli starkast. Därför är det allvarligt att viktiga samhällsfunktioner överläts till privata marknadsaktörer, som i värsta fall kontrolleras av främmande makt. Vissa andra delar av transportnätet i form av vägar och järnvägar har dessutom tillåts förfalla.

Ett särskilt allvarligt samhällsproblem är att elproduktionen i Sverige är otillräcklig för att möta de snabbt växande behoven, och att distributionssystemet är undermåligt. Trots att elproduktionen ökat riskerar detta att leda till att elsystemet sammantaget inte kan leverera förutsättningar för ny industriproduktion, för elektrifiering och för befintliga industriella processer i hela landet. Det skulle också fördröja klimatomställningen, medföra höga elpriser för medborgarna och sätta Sverige i en osäker beroendeställning gentemot andra länder.

En ljusare framtid

Även om samhällsproblemen är stora är socialdemokratin en rörelse som ser optimistiskt på framtiden. Den vill nyttja alla möjligheter att genom progressiv politik och tekniska framsteg häva människors utsatthet, lidande och fattigdom. Den hyser en stark övertygelse om att kollektiva lösningar, reform för reform, har möjlighet att göra vårt land tryggare, rikare, starkare och mer hållbart. Socialdemokratin ser framtiden som sin bästa vän.

Socialdemokratin arbetar med tillförsikt för ett Sverige där fler människor kan leva ett gott liv. Den strävar efter att dagens unga ska få bättre förutsättningar i vardagen och därmed kunna se ljus på vägen in i vuxenlivet, vara del av samhället och ges en bättre framtid än tidigare generationer. Var och en ska känna frihet, men var och en ska också känna sig behövd.

Vår politik

Sverige möter sammantaget en rad stora samhällsproblem. Samtidigt har själva tilliten till det gemensamma minskat när det offentliga under lång tid dragit sig tillbaka och klyftorna och otryggheten ökat. Socialdemokratin står redo att vända denna utveckling och ta Sverige i en ny riktning genom en offensiv och handfast politik där samhället kliver fram, stärker gemenskapen, ökar jämlikheten och möter samhällsproblemen med kraft. Den står för breda politiska lösningar som förenar stora gruppars intressen.

Socialdemokratin vill föra en politik som präglas av rättvisa, respekt och gemensamt ansvar. Den ska vara en positiv kraft för att säkra en gemensam och generell välfärd, pressa tillbaka otryggheten och göra upp med marknadsmislyckanden. Den vill väcka framtidstro genom att forma ett starkt och sammanhållet samhälle där var och en har makt och möjlighet att förverkliga sina egna drömmar och leva ett gott liv. Ett Sverige där full sysselsättning, jämlikhet och jämställdhet råder. Ett Sverige där människorna möter dåliga tider och skapar en bättre morgondag tillsammans och där de ekonomiska klyftorna bekämpas. Ett land där unga kan se ljus på tillvaron och som är världsledande inom klimatomställning och teknik. Ett föredöme i världen som med tydlig röst agerar för gemensam säkerhet, fred och nedrustning. Ett land där alla människor möts med respekt, känner tillit till varandra och där allas lika värde aldrig kompromissas bort. Ett Sverige präglat av framåtsyftande politik och en levande demokrati. Ett Sverige att vara stolt över.

Demokrati

För socialdemokratin är det självklart att demokratins ideal ska präglia hela samhället, såväl socialt som politiskt. Demokratin ska sätta ramarna och villkoren för samhällsekonomin. Alla ska ges lika möjlighet till delaktighet i samhällslivet, oavsett bakgrund. Människor behöver se att demokratiska beslut leder samhället i rätt riktning för att stärka tilltron till demokratin. Allmänna intressen, inte kapitalintressen, ska sätta spelreglerna för det demokratiska samhället. Framväxten av auktoritära styren runt om i världen ska mötas med ett resolut försvar av folkstyret och medborgerliga fri- och rättigheter. De demokratiska institutionerna måste skyddas.

- Allmän och lika rösträtt.
- Respekt för rättsstatens principer.
- En rättsordning som bygger på allas likhet inför lagen.
- Medborgerliga fri- och rättigheter.
- Fria och oberoende media som garanterar yttrandefrihet.
- Rätt för fackliga organisationer att vidta stridsåtgärder.
- Skydd för den personliga integriteten.
- Förhindrande av korruption och otillbörlig påverkan.
- Undanröjda klassgränser.
- Avskaffad könsmaktsordning.
- Lik rättigheter och möjligheter för alla medborgare och ett starkt skydd mot diskriminering.

- Ett svenskt medborgarskap som är starkt och inkluderande.
- Starka rättigheter för nationella minoriteter.
- Stopp för desinformation, hatpropaganda och hot.
- Brutna monopol och demokratiska spelregler för den digitala kommunikationen.
- Livskraftiga folkrörelser.
- Statschefen utses i demokratisk ordning och monarkin avskaffas.

Kultur

Kultur handlar både om människans personliga frihet och om samhällets utveckling. Kultur, kunskap och bildning ger människor möjlighet att vidga sina perspektiv och att frigöra sina tankar och sin skaparkraft. Denna frigörande förmåga är en motvikt mot politiska och ekonomiska eliters strävan att ta makten över tanken.

Jämlika förutsättningar krävs för att alla ska kunna uppleva och utöva kultur. När detta sker gemensamt stärks hela det demokratiska samhället. Tillgången till kultur och bildning ska inte vara en klassfråga. Samhället behöver slå vakt om folkbildningsidealalet. Det svenska språket är en central del av vårt kulturarv, liksom de fem minoritetsspråken.

Kulturen ska vara närvarande i alla människors vardag. En rik fritid och aktiv idrottsverksamhet främjar en känsla av sammanhang och ökad gemenskap.

- Försvar för det konstnärliga skapandets frihet och principen om armlängds avstånd.
- Säkrad och jämlig tillgång till litteratur och musik, dans och teater, bildkonst och film.
- Stärkt upphovsrätt, trygga villkor och skälig ersättning för konstnärliga yrkesutövare.
- Fler mötesplatser för kulturellt skapande och bildningsversamhet.
- Stärkt kulturell infrastruktur – lokalt, regionalt och nationellt.
- Levandegörande av det svenska kultur- och världssarvet.
- Säkerställd kulturell mångfald med aktivt utbyte över språkliga, nationella och kulturella gränser.
- Bred, oberoende och grundlagsskyddad public service som är gemensamt finansierad.
- Stärkt mediemångfald i hela landet.
- Främjande av ett starkt idrotts- och friluftsliv.
- Stärkt föreningsliv som stöttar unga.
- Kulturskola i hela Sverige.

Rättvis fördelning

För att hålla ihop vårt samhälle och göra nödvändiga framtidsinvesteringar behövs större samhälletliga resurser. Det ska åstadkommas genom ökad produktivitet och full sysselsättning, men också genom en bättre fördelning mellan det offentliga och det enskilda. Att fortsätta privatisera och förminka samhällets roll är fel väg att gå. Det behövs en mer rättvis fördelning mellan vinstandelen i ekonomin och lönearbetets andel.

- Ett robust skattesystem med breda skattebaser som ger ökat utrymme för samhällsviktiga investeringar och välfärdsåtaganden.
- En progressiv och utjämnande beskattning efter bärkraft.
- Ökad beskattning av kapitalinkomster.
- Ett starkt finanspolitiskt ramverk, för sunda och välsköpta statsfinanser.
- Ett starkt socialt skyddsnät under hela livet, med robusta socialförsäkringar och ekonomiskt stöd till dem som behöver det.
- En politik som främjar jämställdhet och trygger en god ekonomisk standard för alla barnfamiljer.
- Standardtrygghet genom inkomstbortfallsprincipen som grund för socialförsäkringssystemet.
- En pension som det går att leva ett gott liv på, genom ett allmänt pensionssystem med ökade resurser.
- Produktivitetsvinster fördelas rättvist.
- Naturresurser används hållbart, med ekonomisk kompenstation till stat och kommun.

Arbete

Full sysselsättning är det övergripande målet för socialdemokratisk ekonomisk politik. Arbete åt alla betyder att alla som har möjlighet ska kunna delta i arbetslivet. Det höjer livskvaliteten och bidrar mer än mycket annat till en jämnare fördelning. Det ökar tillväxten i samhället, skapar resurser för att stärka välfärden och ökar individens frihet. Alla anställda ska ha goda arbetsvillkor, trygg försörjning och inflytande över det egna arbetet.

- Full sysselsättning.
- Rätt till arbete för alla, och goda förutsättningar att delta i arbetslivet.
- Lika lön för likvärdigt arbete.
- Alla ska kunna leva på sin lön.
- Heltid som norm på svensk arbetsmarknad.
- Ökad produktivitet och hållbar tillväxt.
- Aktiv arbetsmarknadspolitik.
- Starkare ställning för fackförbunden för ökat löntagarinflytande.
- Kollektivavtal som norm, försvar för den svenska modellen.
- Stark arbetsrättslig lagstiftning.
- Stopp för dödsolyckor på jobbet.
- En säker och hållbar arbetsmiljö.
- Fler fasta och trygga anställningar.
- En stark arbetslöshetsförsäkring.

- All kriminalitet på arbetsmarknaden bekämpas.
- En arbetsmarknad utan könssegregation.
- Säkrad kompetensförsörjning inom skola, vård och omsorg.
- Ökad rättvisa för dem som inte kan arbeta hemifrån.
- Fler ska orka jobba hela arbetslivet.
- Samhällets produktivitetsökningar omsätts successivt i både ökad levnadsstandard och kortare arbetstid.
- Bättre möjligheter för utlandsfödda att lära sig svenska och nå självförsörjning.

Tillväxt och samhällsbygge

Socialdemokratisk tillväxtpolitik syftar till att ge goda förutsättningar för människors arbete, kreativitet och företagande, över hela landet. Den skapar fler jobb, ökad export och en mer hållbar utveckling. En hållbar tillväxt leder till större resurser för den gemensamma välfärden.

Sverige är överlag ett glest befolkpat land. Det krävs en stark infrastruktur för att främja kontakter och transporter mellan olika landsdelar. En sådan infrastruktur är också nödvändig för ett framgångsrikt näringsliv.

Bostaden är en social rättighet. Ojämlikheten i tillgång till bostad behöver utjämnas mellan generationer, mellan dem som idag har en bostad och dem som inte har det, samt mellan dem som har god tillgång till kapital och dem som saknar detta. Målet ska vara att alla medborgare ska ha bra, trivsamma och trygga bostäder.

- Stärkt svensk innovationskraft, gott företagsklimat och stärkt konkurrenskraft.
- Goda förutsättningar för industrietableringar och utveckling av befintlig industri.
- Ökad trygghet för småföretagare.
- Satsning på kompetens och utbildning för jobb i högproduktiva sektorer.
- Skyndsam omställning till en cirkulär ekonomi.
- Ett järnvägssystem där passagerare och företag kan lita på att tågen går i tid.
- Utökad kapacitet i järnvägsnätet genom bland annat nya stambanor.
- Förbättrat underhåll av vägar och järnvägar, huvudsakligen i statlig regi.
- Ökade möjligheter för människor att resa kollektivt.
- Bostadsbrist och segregation byggs bort genom kollektiva insatser, fler hyresrätter och blandade upplåtelseformer.
- Tydlig nationell bostadspolitik och stärkt kommunalt bostadsförsörjningsansvar.
- Fler som vill ska kunna äga sitt boende.
- Allmännyttiga bostadsföretag i alla kommuner som bidrar till bostadsförsörjning och rimliga hyror.
- Den kollektiva hyressättningsmodellen försvaras.
- Undermåliga bostäder och trångboddhet åtgärdas.

Demokratisk kontroll i stället för marknadsmislyckanden

Misslyckade marknadsexperiment och marknader som inte fungerar visar att gemensamma åtaganden behöver öka, och samhällets ansvar vidgas. Skola, vård och omsorg har alla en central roll för medborgarnas möjligheter i livet. Därför måste välfärden vara en samhällelig angelägenhet. Den ska styras gemensamt och utgå från medborgarnas behov, inte från enskilda producenters vinstintresse. Att samhällets motståndskraft är stark i både fredstid och i kris och krig ska gå före marknadsintressen. Även om stora delar av ekonomin ska vara en marknad måste samhället gripa in när konkurrensen inte fungerar.

- Demokratisk kontroll över välfärden.
- Styrning av välfärden och samhällsservice utifrån medborgarnas behov, inte marknadens.
- Samarbete istället för konkurrens för utförare av välfärd och samhällsservice.
- God service och välfärd till medborgarna oavsett var i landet de bor.
- Avskaffande av system som leder till bristande kontroll, läckage av skatemedel, kostsam byråkrati, dåliga arbetsvillkor, korruption eller kriminalitet.
- Offentlighetsprincip i all offentligt finansierad verksamhet.
- Ingen vinst på skolverksamhet.
- Vård och omsorg till medborgarna efter behov och inte utifrån vinstsyfte.
- Åtgärder mot kommersialisering och marknadsstyrning av vården.
- Offentlig rådighet över etableringar och verksamhet i välfärden.
- Stärkt samhällsintresse i styrningen av de statliga bolagen.
- Svensk motståndskraft liksom medborgarnas säkerhet och trygghet sätts före marknadsintressen.
- Oskälig prissättning förhindras.
- Kommunalt självstyre med beskattningsrätt.

Klimat och miljö

En varsam och hållbar hushållning med jordens resurser är en förutsättning för mänsklighetens överlevnad. Under alltför lång tid tillåtts kapitalintressen överutnyttja naturtillgångarna. Det allvarliga läget kräver ett gemensamt ansvarstagande och resolut agerande av världens länder och politiska ledare. Klimatomställningen är ett ansvar för alla länder, men de rika länder som länge släppt ut mest måste gå före. Även i Sverige behövs en mer kraftfull politik för att tygla marknadskrafterna, hejda utsläppen av växthusgaser, genomföra klimatomställningen och hantera de konsekvenser som landet drabbas av. Samhället behöver ge starkt stöd och säkra att omställningen kan genomföras både rättvist och effektivt. På transportområdet kommer det att kräva politiska lösningar på alla nivåer. Kollektivtrafiken ska stärkas samtidigt som en hållbar biltrafik behöver finnas kvar.

- Överenskomna internationella klimatmål uppnås.
- Ett Sverige som driver på i EU och FN för att världens länder ökar sina klimatåtaganden.
- Klimatperspektiv på alla nivåer av beslut och beslutsfattande.
- Skyndsam och rättvis klimatomställning för att göra produktion, transporter och konsumtion mer hållbara.
- Principen om att förorenaren betalar tillämpas fullt ut.
- Ekonomiska och praktiska möjligheter för omställning för alla, oavsett egna resurser.

- De som har större möjligheter att ställa om förväntas gå före.
- Svenskt ledarskap i klimatomställningen genom stark industri och innovationskraft.
- Lånefinansiering för offentliga infrastrukturprojekt med stor klimatnytta.
- Stabil, tillförlitlig och fossilfri elproduktion som på lång sikt är förnybar.
- Stopp för svenskt beroende av fossila bränslen från andra länder.
- En kollektivtrafik som är välfungerande, pålitlig, hållbar och prisvärd.
- Klimatsmart resande som det billigare alternativet.
- Värn av biologisk mångfald och Sveriges värdefulla natur.
- En giftfri miljö med ren luft och rent vatten i hela Sverige.
- Stark allemansrätt och skydd av natur som ger alla möjlighet att uppleva Sveriges skogar, fjäll, sjöar och hav.

Vård och omsorg

Det bästa verktyget för ökad trygghet och jämlighet är en generell välfärd som omfattar alla, oavsett inkomst. Vård och omsorg ska ha så hög kvalitet och vara så tillgänglig att invånarna alltid känner sig trygga och är villiga att bidra till det gemensamma. Att få vård utifrån behov, och inte utifrån möjligheten att betala, är grundläggande i ett samhälle som respekterar alla människors lika värde. Principerna om behov och förmåga, om rätt och plikt, är grunden för den svenska välfärdspolitiken.

- Jämlik och jämställd folkhälsa.
- Lika rätt för alla till god hälso- och sjukvård genom samhällets försorg.
- Förbättrad tillgänglighet i vården.
- Ökat statligt ansvar och kontroll över sjukvården för nationell likvärdighet.
- Bättre förutsättningar och villkor för anställda i vård och omsorg.
- Sjukvård i teknisk och medicinsk framkant.
- Trygg förlossningsvård.
- En jämlik tandvård där tandhälsa inte är en klassfråga.
- En trygg äldreomsorg som möter de växande behoven.
- En humanistisk socialpolitik som stöttar sårbara och utsatta grupper.
- Hinder för funktionsnedsatta att delta i samhällslivet undanröjs.
- Inga privata sjukvårdsförsäkringar i offentligt finansierad sjukvård.
- Trygga anställningar i stället för bemanningsföretag i vården.
- God tillgång till medicin, vaccin och andra läkemedel i hela landet.
- Insatser mot psykisk ohälsa, särskilt bland unga.

Utbildning

Samhället ska ge alla barn i Sverige den utbildning och bildning som behövs för att bli goda samhällsmedborgare och nå sin fulla potential. Det är både en rättighet och en investering som samhället gör i varje människa. En sammanhållen skola där barn från olika bakgrund möts är ett viktigt verktyg för ett jämlikt samhälle. All utbildning, från förskola till högskola, ska ha hög kvalitet. Undervisningen ska både ställa krav, öka nyfikenheten att lära och ge stöd till lärandet.

- Högkvalitativ undervisning i alla svenska skolor.
- Avgiftsfri skola och högskola, långsiktigt även förskola och fritidshem.
- Bättre förutsättningar för skolan att klara sin kompensatoriska uppgift.
- Studiero och trygghet i skolorna.
- Ökat statligt ansvar och stärkt rådighet på skolområdet.
- Avskaffande av marknadsskolan.
- Förbättrade villkor för Sveriges lärare.
- Alla barn oavsett funktionsnedsättning ges möjlighet att nå målen med sin utbildning.
- Obligatorisk gymnasieskola.
- Rättvist betygssystem.
- Steg mot obligatoriska timmar på förskolan.
- Stärkt rätt till allmän förskola.
- Gemensamt, rättvist och rättssäkert skolval.
- Bättre styrning av utbildningsutbud utifrån arbetsmarknadens behov.
- Yrkesutbildning prioriteras.
- Goda möjligheter till kompetensutveckling och omställning genom hela livet.
- Tillgång till högre utbildning av god kvalitet i hela landet.
- Stark samverkan mellan forskning, näringsliv och samhälle.
- Främjande av en fri kunskapsökande grundforskning.
- Stöd till folkbildningen.

Migration och integration

Principen om reglerad invandring ska ligga fast, samtidigt som asylrätten ska respekteras. Språk, arbete och boende är avgörande för ett framgångsrikt integrationsarbete. Att alla behärskar ett gemensamt språk och kan mötas i vardagen och på arbetet är grundläggande för samhällsgemenskapen. Insatserna för att hålla ihop samhället och bryta segregationen behöver öka.

- Stram svensk migrationspolitik för att integrationen ska fungera.
- Ordning och reda i flyktingmottagandet, genom ökad styrning.
- Jäm fördelning av nyanlända över landet.
- En samhällsplanering som i alla delar motverkar segregation, särskilt på bostadsområdet.
- Insatser för att bekämpa racism och diskriminering.
- Stärkt arbetsmarknadsetablering för utrikesfödda.
- Större krav på att alla i Sverige lär sig svenska och får god samhällsorientering.
- Integration byggd på både plikt och rätt, med tydligt ansvar också för individen.
- En arbetskraftsinvandring som styrs av behov och regleras av arbetsmarknadens parter

Kriminalitet

Ett brett, målinriktat och långsiktigt arbete krävs för att trycka tillbaka kriminaliteten och öka tryggheten i landet. Stor vikt ska läggas vid såväl brottsförebyggande som brottsbekämpande åtgärder. Nyrekryteringen till de kriminella miljöerna måste brytas, och utvecklingen vändas i områden där gängkultur och kriminalitet växt sig stark.

- Statens våldsmonopol upprätthålls.
- En kriminalpolitik byggd på effektivitet och rättssäkerhet.
- Kraftfullt bekämpande av organiserad kriminell verksamhet.
- Nära internationellt samarbete mot kriminalitet, inte minst handel med vapen, narkotika och människor.
- En poliskår som återspeglar hela befolkningen, med god lokal närvaro och de befogenheter och verktyg som krävs.
- Straff i paritet med brottens allvar.
- Ökad andel uppklarade brott.
- Effektiva åtgärder för att gripa och lagföra de kriminella grupperingarnas toppskikt.
- Bekämpande av bedrägerier och all annan ekonomisk brottslighet.
- Offensiva insatser mot nyrekrytering och utnyttjande av barn och unga.
- Samhällets roll i att fostra goda medborgare och öka sammanhållningen skalas upp.
- Rätt till trygg närmiljö för alla, prioritering av trygghetsskapande arbete.
- Kraftfullt motverkande av mäns våld mot kvinnor och stöd för utsatta.
- Kraftfullt motverkande av hedersrelaterat våld och förtryck.
- Stärkta tidiga insatser och en socialtjänst med ökade resurser och befogenheter.
- Rustad kriminalvård i offentlig regi som arbetar effektivt för att förebygga återfall.

Politik för hela landet

Socialdemokratin vill att Sverige ska hålla ihop. Det ska ges goda möjligheter att bo, leva och verka i alla delar av landet. Växande ekonomiska klyftor har drabbat såväl glesbygd som förort. Det behövs mer likvärdiga förutsättningar för social, kommersiell och kulturell service i hela landet.

- Staten tar större ansvar för likvärdiga förutsättningar i hela Sverige.
- Ett kommunalt utjämningssystem för nationell likvärdighet.
- God tillgång till samhällets service i hela landet.
- Stärkta förutsättningar för företagande på alla orter.
- En landsbygdspolitik för utveckling och välstånd i hela landet.
- En nationell arbetsmarknadspolitik med regional förankring som ger goda möjligheter till jobb runt om i Sverige.
- God tillgång till vidareutbildning och omställning i alla landsdelar.
- Ökad svensk livsmedelsproduktion som säkrar landets självförsörjning av mat.
- System för att stärka lokalsamhället vid stora industritableringar.
- Infrastruktur som möjliggör transporter av människor och varor över hela landet.

Europeiskt och nordiskt samarbete

Det europeiska samarbetet ska bidra till att värna de demokratiska värdena och de sociala rättigheterna. Samtidigt ska det stärka sammanhållning, tillväxt och säkerhet samt minska utsläppen i vår del av världen. En växande del av de beslut som fattas i kommuner, regioner och riksdag har sitt ursprung i gemensamt antagna EU-bestämmelser. Det ökar betydelsen av att Sverige fullt ut deltar i det europeiska samarbetet. Frågor som bäst hanteras på EU-nivå ska också lösas där, exempelvis en väl fungerande inre marknad. För andra frågor, som exempelvis skatter, ska den nationella bestämmanderätten vara kvar. Det nordiska samarbetet underlättar gemensamma insatser på många områden, från kultur till arbetsmarknad och säkerhetspolitik.

- Ett demokratiskt EU med stark sammanhållning.
- EU-länder som övergett demokratin och rättsstatens principer tillåts inte vara kvar som medlemmar.
- Sveriges ställning som en ledande aktör i EU upprätthålls.
- En väl fungerande digital inre marknad i EU, med tydlig reglering av artificiell intelligens och algoritmer.
- Svenska modellen med kollektivavtalslösningar ska respekteras i EU.
- Utvecklat nordiskt samarbete, också inom säkerhetspolitiken när hela Norden är med i Nato.

Säkerhetspolitik och utrikespolitik

Sveriges säkerhetspolitik syftar till att bevara vårt lands fred, vår demokrati och vår suveränitet. Den ska värna våra rättigheter, intressen och grundläggande värderingar. Den ska skydda svensk handlingsfrihet mot politiska, militära eller andra påtryckningar.

Säkerhet byggs bäst i gemenskap med andra. Den internationella säkerheten ska vila på samarbete för gemensam överlevnad, i stället för på hot om ömsesidig förstörelse. Socialdemokratin vill se ett Sverige som hör till de mest aktiva i arbetet för gemensam säkerhet – inom FN, i EU och i Nato. EU är Sveriges viktigaste utrikes- och säkerhetspolitiska samarbete. Medlemskapet i Nato höjer tröskeln för kris eller konflikt i vårt omedelbara närområde. Ett aktivt svenskt deltagande i försvarsalliansen ökar säkerheten för både Sverige och Nato som helhet.

Utrikespolitiken ska värna svenska nationella intressen, men också främja grundläggande principer för internationellt samarbete. Respekt för mänskliga rättigheter och för folkrätten är centrala delar i den regelbaserade världsordning vi vill se. Med den internationella solidariteten som grund vill socialdemokratin delta i ett aktivt förebyggande fredsarbete, i syfte att förhindra krig och konflikter.

- Starkt försvar för folkrätten och en regelbaserad världsordning.
- Världsförbundet i FN-stadgan respekteras i världspolitiken.
- Användning av vetot i FN:s säkerhetsråd begränsas.
- Stärkt roll för kvinnor i FN:s konflikthantering och fredsprocesser liksom på andra globala arenor.

- Mer kraftfull gemensam utrikes- och säkerhetspolitik för EU för att bidra till ökad trygghet i en osäker omvärld.
- Våldsbejakande extremism hejdas och terrordåd förhindras.
- Stark motståndskraft i hela samhället genom robust totalförsvar, betydande militär förmåga och god civil beredskap.
- Ett svenskt folkförsvar med utbyggd värn- och civilplikt.
- Fortsatt arbete för avspänning, icke-spridning och en balanserad internationell nedrustning, med en värld helt fri från massförstörelsevapen som mål.
- Inga kärnvapen på svenska territorium.
- Ingen straffrihet för folkmord, krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten.
- Starkt jämförande perspektiv inom utrikespolitiken med fokus på kvinnors rättigheter, representation och resurser.
- Insatser för att främja svensk export, skydda frihandeln och motverka protektionism.
- Global överenskommelse om ökad beskattning av företag.
- Solidarisk biståndspolitik för att bekämpa fattigdom, minska klyftor och främja en hållbar utveckling.
- Enprocentsmål för biståndet.